finds from the 18th–20th centuries. Test pit 22 revealed a patch of black soil at a depth of 1.3 m, with pottery dating to the 18th–19th centuries. A fragment of an archaeologically valuable cultural layer was found in the E section of trench 1 and in test pit 21. A layer of dark grey sand, 25–50 cm thick and dating to the 17th–18th centuries, was reached at a depth of 2–2.3 m (H_{abs} 99.40–99.51 m). The bulk of the finds was made up of wheel-thrown pottery that was plain or featured brown or green glaze and linear or wavy ornaments. In the central, W, and NW parts of trench 2 and in the N and E part of test pit 24, from a depth of 0.8–1 m (H_{abs} 99.77–100.01 m), a slightly darker layer of grey sand measuring 15–30 cm in thickness was recorded. It yielded mostly household pottery decorated with brown, green, grey, or yellowish glaze and linear ornaments, and one shilling of Gustav II Adolf (Fig. 2). Although finds from the 17th–late 18th century were the most common in this layer, it also contained a cartridge, several 20th-century nails, and isolated 19th-century household pottery sherds.

Atas Žvirblys

Vilniaus gatvė 41A

2023 m. gegužės–rugpjūčio mėnesiais buvo atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai Vilniaus senamiestyje (UK 16073), Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinėje vietovėje (25504), Mažųjų Radvilų rūmų (UK 644) ir pastato (UK 47589) teritorijose, Vilniaus g. 41A. Jų metu ištirti 9 šurfai ir viena perkasa – iš viso 28,35 m² plotas. Taip pat atlikti žvalgymai 56,5 m² plote (1 pav.).

Žinoma, kad šioje vietoje buvo sklypai nuo XVI a. 3 dešimtmečio. Tačiau tikslių kartografinių ar istorinių duomenų apie užstatymą ar savininkus iki XVII a. I pusės nėra. Pirmą kartą posesijos P dalis aprašoma 1614 m. akte, jame minimas Hregorovičiaus namas, esantis Trakų gatvėje, ir šalimais minimas Oginskio namas. Nuo XVII a. II dešimtmečio Oginskiai posesijoje ar jos gretimybėje turėjo kelias valdas, viena jų sietina su dabartine Lietuvos muzikos, teatro ir kino muziejaus pastato (Vilniaus g. 41) vieta. Radvilų giminės atstovų įsigyti sklypai posesijos ribose, jos P dalyje fiksuojami XVII a. pabaigos įrašuose. 1755 m. Oginskių rūmai, esantys Vilniaus gatvėje, priešais Šv. Kotrynos bažnyčią, su didžiuliu sklypu, besiribojančiu su kaimynine valda iš V pusės (Oskierkų rūmais), tapo Radvilų nuosavybe (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 449). 2023 m. suplanuoti tyrimai vyko prie mūrinio namo, kuris buvo pastatytas 1901–1905 m.

Vilniaus gatvės sklype 41 archeologiniai tyrimai vykdyti ne kartą (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 553–555; *ATL 2012 metais*, 2013, p. 483–490; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 350–354; *ATL 2021 metais*, 2022, p. 449–454). Apibendrinant visus šiuos tyrimus galima pasakyti, kad sklype yra susiformavęs 2,8–4,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Iki 1,2–1,5 m glūdi XIX–XX a. horizontai, o giliau – XVI a. pabaiga–XVIII a. sluoksniai su pamatų bei grindinių liekanomis. Apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas datuojamas XIV a. pabaiga–XV a., tačiau daugelyje vietų jis sunaikintas vėliau vykusių statybų metu.

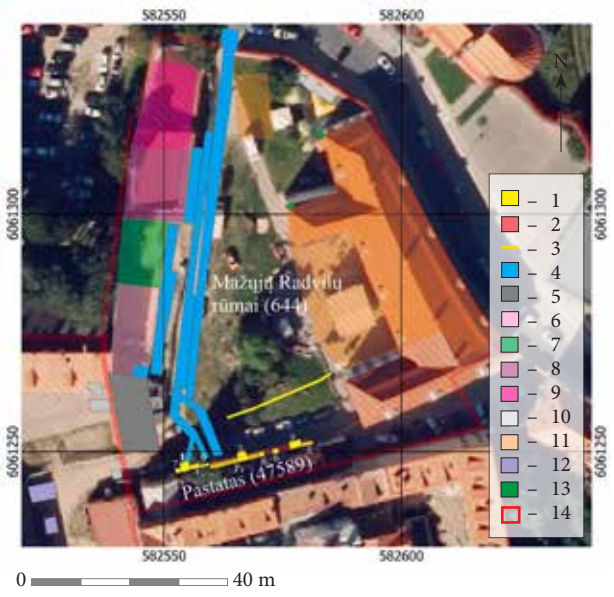
Atsižvelgiant į minėtus duomenis, buvo planuojami ir 2023 m. tyrinėjimai. Pradėti žvalgymai ir tyrimai šurfuose bei perkasoje netruko patvirtinti ankstesnių tyrėjų išvadas. Žvalgymai (56,5 m²) vyko iki 0,4–1,1 m gylio. Jų metu archeologinis sluoksnis nebuvo pasiektas. O šurfuose ir perkasoje iki 1,2–1,5 m gylio fiksuoti tik XIX a. pabaigos–XX a. sluoksniai. Be to,

tiriant šurfus 1, 4–6, 9 ir perkasą 1 iki projektinio (1,3–2,5 m) gylio arba iki įžemio (2,7 m) fiksuoti taip pat tik XIX–XX a. suformuoti sluoksniai. Tai parodė tankiai šioje vietoje pakloti įvairūs inžineriniai tinklai (2 pav.), betoninės struktūros ir 1901–1905 m. statyto pastato pamatų duobės su gelsvų plytų griuvenomis. Tarp pavienių radinių verta paminėti sudėtinės pypkės galvutės dalis, ženklinta 1833 m. data (3 pav.). Tik šurfuose 2–3, 7–8, po 1,2–1,5 m storio XX a. sluoksniais, 1,2–2,7 m gylyje, buvo išlikęs 3–8 horizontų kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVI–XVII a.

Šurfas 7 tirtas 1,2x1 (1,2 m^2) m dydžio prie pastato fasado, jo PV pusėje. Ištirtas iki 2,8 m gylio, kur pasiektas įžemis, ir 1901–1905 m. statyto pastato pamatų apačia. Nukasus iki 1,4 m storio XX–XXI a. sluoksnį, atsidengė 25–40 cm storio griuvenos, kuriose rasta keletas glazūruotos ir neglazūruotos keramikos fragmentų ir XVI a. pabaigos–XVII a. vidurio plokštinio koklio kampas. Giliau, ištyrus tuščius radinių prasme rusvo smėlio arba juodos žemės su šaknimis sluoksnius, iki 2,7 m gylio tyrinėtas vientisas, iki 75 cm storio juodos žemės sluoksnis, kuriame buvo neglazūruoto dubens dugnelis, plokštinės čerpės fragmentas ir dubeninio koklio pakraštėlis. Sluoksnis datuojamas XVII a. I puse, nes vėlyvesnių radinių nebuvo aptikta.

Šurfuose 2, 3, 8 fiksuota gana panaši kultūrinių horizontų sankloda, todėl juos norėtųsi aptarti kartu. Tuo labiau, kad dėl atkastų inžinerinių tinklų sumažėjus jų plotams (2 pav.) (šurfas 2 – 2,5x0,7–1 m; šurfas 3 – 2x0,7 m; šurfas 8 – 1x1 m) kiekviename iš jų rasta gana nedaug radinių, o kai kurie sluoksniai dalyje šurfų buvo neinformatyvūs.

Šurfuose 2 ir 3, po XIX–XX a. sluoksniais, 1,2–1,55 m gylyje, fiksuotas 20–40 cm storio rudos žemės su griuvenomis sluoksnis. Jį tiriant surinkta XVI a. pabaigos–XVII a. buitinės kera-

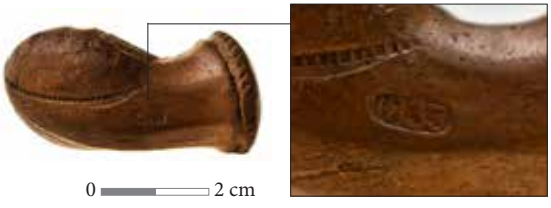
1 pav. Tyrimų vietos planas: 1 – 2023 m. tirti šurfai ir perkasa; 2 – 2023 m. žvalgymai iki 1 m gylio; 3 – 2023 m. žvalgymai iki 70 cm gylio; 4 – 2021–2022 m. L. Kvizikevičiaus tyrimai; 5 – 2021 m. V. Veževičienės tyrimai; 6 – 2013 m. D. Antropikaitės tyrimai; 7 – 2012 m. L. Kvizikevičiaus tyrimai; 8 – 2011 m. S. Aleksandravičiaus tyrimai; 9 – 2009 m. L. Girlevičiaus tyrimai; 10 – 1999 m. S. Sarcevičiaus tyrimai; 11 – 1989–1991 m. V. Daminaičio tyrimai; 12 – 1988 m. V. Daminaičio tyrimai; 13 – 1980 m. G. Gendrėno tyrimai; 14 – kultūros paveldo objektų ribos. A. Žvirblio brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – 2023 test pits and a trench; 2 – 2023 survey areas up to 1 m depth; 3 – 2023 survey areas up to 0.7 m depth; 4 – areas excavated by L. Kvizikevičius in 2021–2022; 5 – excavations by V. Veževičienė in 2021; 6 – excavations by D. Antropikaitė in 2013; 7 – excavations by L. Kvizikevičius in 2012; 8 – excavations by S. Aleksandravičius in 2011; 9 – excavations by L. Girlevičius in 2009; 10 – excavations by S. Sarcevičius in 1999; 11 – excavations by V. Daminaitis in 1989–1991; 12 – excavations by V. Daminaitis in 1988; 13 – excavations by G. Gendrėnas in 1980; 14 – heritage site boundaries.

2 pav. Šurfas 3 iš ŠV. A. Žvirblio nuotr.

Fig. 2. Test pit 3, viewed from the NW.

3 pav. Sudėtinės pypkės galvutės fragmentas, ženklas 1833 ovaliame lauke įmovos kairėje. L. Banionytės nuotr.

Fig. 3. The partial bowl of a composite pipe, with the year 1833 stamped into the left-hand side of the shank.

mikos, plokštinių koklių, langų stiklų ir stiklinių indų fragmentų, vinių, S formos čerpė, gyvūnų kaulų. Šurfe 8 griuvenos nefiksuotos, nes jos suardytos vėlesnių perkasimų. Giliau, 1,4–2,7 m gylyje arba H_{abs} 107,45–108,98 m, visuose šurfuose fiksuotas 4–7 horizontų kultūrinis sluoksnis ir įžemis – geltonas smėlis giliau. Analizuojant stratigrafiją nustatyta, kad šioje vietoje buvo susiformavę trys rudos durpingos žemės sluoksniai, jie vienas nuo kito dažniausiai buvo atskirti šviesiai pilka žeme, smėliu arba abiejų gruntų mišiniu. Tarpuose tarp durpingos žemės radinių beveik nerasta, todėl juos galima interpretuoti kaip supiltinius sluoksnius, susiformavusius per trumpą laiką.

I ir II rudos durpingos žemės sluoksniai fiksuoti H_{abs} 107,80–108,98 m. Reikėtų pažymėti, kad 3 ir 8 šurfuose sluoksniai neturėjo tarpsluoksnio arba jis buvo nežymus. Tyrinėjant minėtus sluoksnius surasta XVI–XVII a. būdingos buitinės keramikos fragmentų, stiklinės taurės pakraštėlis, puodyninių-dubeninių ir XVI a. viduriu–XVII a. viduriu datuojamų plokštinių koklių fragmentų (4 pav.), plokštinės čerpės su braukomis kraštas, langų stiklų šukių, vinių, švininė kulka. Atlikta šio durpingo sluoksnio archeobotaninė analizė. Tyrėjai mėginyje aptiko 119 nesuanglėjusių augalų makroliekanų. Daugiausia jų priklausė baltosioms balandoms (34) ir viksvoms (46). Pastarosios rodo, kad tyrimų vietoje anksčiau buvo drėgna vieta ar net galbūt vandens telkinys. Ataskaitoje pažymima, kad pavyko identifikuoti 8 sėjamųjų grikių luobelių fragmentus. Nemažą dalį visų identifikuotų augalų sudarė pasėlių ir daržų piktžolės.

III rudos durpingos žemės sluoksnis visuose trijuose šurfuose pasirodė panašiame lygyje – ties H_{abs} 107,95–108,10 m. Surinktas beveik identiškas radinių kompleksas: XVI–XVII a. būdinga buitinė ir statybinė keramika, vinys ir kita. Rasti keli galvijų ir arklių kaulai,

o archeobotaninė grunto mėginių analizė parodė, kad šiame sluoksnyje taip pat dominavo baltosios balandos ir viksvos. Tačiau išskirtiniu ir vertingu radiniu galima laikyti spalvotų siūlų juostos fragmentą (5 pav.). Restauratorė V. Lukšėnienė nustatė, kad juosta nuausta iš 8 siūlų: 2 raudoni Z sukimo, 6 juodi (tamsiai rudi) S2Z sukimo.

Apibendrinant tyrimus galima pasakyti, kad iš viso surinkti 144 vienetai radinių, daugiausia XVI a. II pusės–XVII a. vidurio buitinės ir statybinės keramikos, 51 vienetas gyvūnų kaulų. Atlikti tyrimai patvirtino ankstesnių tyrėjų išvadas apie čia esančių kultūrinių sluoksnių storį ir chronologiją.

41A Vilniaus Street

The archaeological investigations carried out at 41A Vilniaus Street in Vilnius (Fig. 1) comprised 9 test pits and 1 trench, covering a total of 28.35 m^2. A field survey was also conducted, covering a total of 56.5 m^2. The investigations yielded 144 individual finds and 51 pieces of animal bone fragments.

Most of the investigated areas (trench 1 and test pits 1, 4–6, and 9) revealed only 19th- and 20th-century layers up to a depth of 1.3–2.7 m. A preserved cultural layer made up of 3–8 horizons and dating to the 16th–17th centuries was recorded below the 20th-century layer, at a depth of 1.2–2.7 m, but only in test pits 2–3 and 7–8 (Fig. 2). Where present, this cultural layer also contained 3 intermittent layers of brown peaty soil that were evident in some of the test pits. The plants identified during the archaeobotanical analysis provided evidence of a humid environment in the past. The most abundant plants were white goosefoot (*Chenopodium album*) and sedges (*Carex genus*). Of the collected finds, most were pieces of household pottery and structural ceramics, glass vessels, stove tiles, pipes

4 pav. Karūninio (?) koklio kraštas. L. Banionytės nuotr.

Fig. 4. An edge piece of a crown (?) stove tile.

5 pav. Spalvotų siūlų juostos fragmentas. V. Lukšėnienės nuotr.

Fig. 5. A piece of a band woven from coloured yarn.

(Figs. 3, 4), window glass, and nails. Most of the finds recovered from the brown peaty soil were limited to the span of the second half of the 16th to the mid-17th century; there were none from later periods. Therefore, by association, other layers should date to a similar period. The most valuable find was a fragment of a band woven from 8 strands of coloured yarn: 2 strands of red Z-twist yarn, and 6 of black (or dark brown) S2Z-twist yarn (Fig. 5).

Atas Žvirblys, Linas Girlevičius

Didžioji gatvė 36

2023 m. tęsti archeologiniai tyrimai Abramavičių rūmų (UK 744) teritorijoje, Didžioji g. 36 Vilniuje. Tyrimai šiame objekte pradėti 2021 m., kai D. Kontrimas atliko žvalgomuosius tyrimus pastato vidiniame kieme ir rūsiuose (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 436–439). Papildo-